

Однак загалом можемо визначити, що перекладач цілком вмотивовано переклав численні історизми, наближені до реалій, за допомогою традиційних відповідників і контекстуально дібраних трансформацій, тож зазначити як явну недосконалість перекладу можна лише відсутність єдності у перекладах сталого порівняння.

Список використаних джерел:

1. Вороний М. Євшан-зілля. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=466>
2. Галицько-Волинський літопис. URL: <http://litopys.org.ua/links/galvol.htm> (Дата звернення: 20.11.2022) (Дата звернення: 20.11.2022)
3. Мосендз Л. Євшан-зілля. URL: <https://ukrlit.net/lib/mosends/4q2rl.html> (Дата звернення: 20.11.2022)
4. Олесь О. URL: Половці і Отрок. <http://poetyka.uazone.net/oles/kniazha/kniazh34.html> (Дата звернення: 20.11.2022)
5. Франко І. Оп і Сирчан. URL: <https://www.i-franko.name/uk/Poems/OriSyrchan.html> (Дата звернення: 20.11.2022)
6. Mosendz L. Ievshan-Zillia, the Magic Herb. *Ukrainian Literature. A Journal of Translations*. 2004. Vol. 1. P. 201-209.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-279-4-6>

Занько О. В.,

*старший викладач кафедри прикладної лінгвістики,
Національний університет «Одеська юридична академія»*

Козачок Р. О.

*студентка 3-го курсу філології,
Національний університет «Одеська юридична академія»*

ЕТНІЧНИЙ МЕНТАЛІТЕТ УКРАЇНЦІВ У МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Міжкультурна комунікація вивчає специфіку обміну інформацією між представниками різних націй, народів, етносів, мов усередині однієї країни чи на рівні міжнародного спілкування. До основних її категорій уналежнюємо: націю, народ, етнос, ментальність, національний стереотип, прототип, символ, культурний код, картину світу.

Ментальність – система уявлень та цінностей, які стимулюють і регулюють поведінку спільноти в реаліях буття, специфічне відображення дійсності, яка зумовлена процесом життєдіяльності етносу в певних географічних, історичних та культурних умовах [3].

Ментальну характеристику українського народу в своїх дослідженнях описали Ф. Бацевич, В. Манакін, О. Донченко, Р. Додонов, В. Пилипенко, Є. Головаха, І. Лисий, П. Гнатенко, М. Міщенко Т. Левченко, Є. Чорний, та ін.

Ф. Бацевич у «Словнику термінів міжкультурної комунікації» дав таке визначення: **менталітет етнічний** (лат. *mentalis* – розумовий) – категорія, що віддзеркалює внутрішню організацію і диференціацію ментальності, особливості розуму, душі, мислення; інваріант культури або групи культур, котрий, як правило, не усвідомлюється в межах цієї культури. Це спосіб сприйняття і осмислення дійсності, який визначається сукупністю когнітивних стереотипів етносу. **Менталітет** визначає пропорцію між емоційним і раціональним рівнями свідомості, критерії опозитивності «ми» – «вони», «свої» – «чужі» тощо. Він виявляється найповніше в етнічній (національній) мові [2].

Менталітет – це так звана специфіка світосприйняття та світотлумачення, властива конкретному народові. І кожна нація – це свого роду індивідуальність, жива цілісність, головними ознаками якої є особливості психічного складу і типів мислення [8, с. 1].

Головною складовою в етнічному менталітеті є мова і культура етносу. О. О. Потєбня, зазначив, що народність – це швидше відчуття спільності, народної єдності в розумінні «спілкування думкою, яке встановлюється єдністю мови» [9, с. 23]. Така народна єдність в розумінні відображається й в дискурсі мас-медіа [5, с. 177]. До основної частини етнічного менталітету уналежнюють і ментальні репрезентації всіх найважливіших елементів національної культури – від народних казок до значущих для народу літературних творів, пам'яток архітектури [6, с.150]. тощо. До складових менталітету, природно, варто додати й етнічну ідентичність, тобто відчуття приналежності до відповідного народу – носія менталітету.

Науковці сформуливали декілька положень щодо етнічного менталітету і його структури, а саме: а) будь-який етнос формується в унікальних саме для нього умовах – географічних, кліматичних, історичних, економічних, соціально-політичних тощо, які безпосередньо впливають на його психологію. Тому кожний народ має свій, специфічний саме для нього менталітет; б) чим подібніші умови формування психології етносів, тим ближчі їх менталітети. Відповідно, чим унікальніші ці умови, тим специфічніший характер має і етнічний

менталітет; в) фактори, які впливають на національну психологію, діють постійно, а тому вона знаходиться під їх перманентним впливом, до того ж, до одних факторів регулярно додаються інші, внаслідок чого етнічні менталітети знаходяться у постійній зміні й ніколи не мають закінченого характеру [11, с. 285].

Для формування менталітету потрібні два ключових фактори. По-перше, це відчуття «ми», тобто щоб люди відчували себе одним народом. По-друге, щоб цей фактор «ми» існував, якийсь певний час. Менталітет має повторюваність. Наприклад, ось чому якийсь конкретний народ в певній ситуації, яка повторюється чинить саме так, а ніяк по-іншому. І ця повторюваність формує досвід. І саме за цією повторюваністю через певний час нація стає впізнаваною.

Також ментальність можна розглянути через поняття «суспільне несвідоме» (психологічний термін). Тоді ментальність конфігурується так: що ми волиємо про себе знати, чого ми волиємо про себе не знати; про що ми волиємо розповідати, а що ми волиємо замовчувати; що ми волиємо пам'ятати, що ми волиємо забувати й ніколи не згадувати; що є дозволене для нас, а що є недозволене.

Також потрібно розрізняти такі поняття, як «менталітет» і «стереотипи». Ці поняття звісно є навіть різними за формою слова, але часто люди помиляються і коли приїжджають в іншу країну, то розуміють, що те, що кажуть в їхній країні про цю націю – це не завжди правда. Отож, стереотипи – це хибні уявлення, шаблоне мислення, яке немає ніякого відношення до правди.

Радянська влада достатньо добре спотворила наш національний генетичний код. Основними рисами радянського менталітету є: відсутність волі до покращення долі власними силами («рідна партія за все подбає»), показна працелюбність (аби керівництво нас помітило, а робота якось зробиться), амбіційність («знай наших»), патерналізм («він за це гроші отримує, тому хай подбає за всіх нас»), безпорадність («все рівно хтось прийде та зробить, а моє діло маленьке») [8, с. 1].

Формування менталітету українців було дуже складним. І головна причина – менталітет формувався під впливом складних історичних обставин. Головні риси українського менталітету: емоційність, однак це не означає, що українці думають не раціонально; толерантність; українці цінують свою сім'ю і часто ставлять її на перший план, українці завжди турбуються про своїх членів родини; працелюбність; повага до жінки, саме в сімейному союзі жінка не знаходиться в тіні свого чоловіка, вона його партнер до якого чоловік дослухається; любов до свободи, так ми всі знаємо приказку «Моя хата скраю нічого не знаю» [4, с. 1] – це висловлювання є власне українським, однак протягом кількох років

нація показує інший результат, а саме готовність допомогти ближньому в будь-яку хвилину, тому даний вислів цілком, можна, вважати стереотипом.

Це була позитивна сторона українців, але також є й негативна. Наприклад, в українських родинах присутня «родина конкуренція». Маємо приклад того часу, коли одружившись, виявляли бажання самостійно господарювати, підкреслимо, що ця тенденція спостерігається і сьогодні [4, с. 1]. Також приклад, можемо, взяти власно з української літератури, а саме повість Івана Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я». Сюжет якої добре відомий для всіх. Однак, потрібно зауважити й те, що хоча і родини сварилися, але коли наставали важкі часи вони об'єднувалися.

Потрібно зауважити й те, що менталітет – це не щось стале, яке ніколи не змінюється. Він змінюється і сучасні українці відрізняються від українців які жили в минулому столітті. Через те, що зараз триває війна, ця історична подія безумовно змінить всіх хто проживає в Україні. Після війни бувають спалахи гедонізму та намагання тішитися життям, ловити це життя і надолужувати його, але також відбуваються технологічні, реформаційні прориви.

Отже, менталітет українців є особливим, формувався століттями й буде змінюватися. Він як форма виявлення групової свідомості, відіграє важливу роль в збереженні єдності та цілісності держави. Враховуючи психологічні, історичні, географічні та культурні особливості менталітету можна знайти пояснення специфіки світосприйняття та поведінки народу, групи людей, особистості. Менталітет – це культурно-історичний код нації, пріоритетною ознакою її цивілізації. Серед різноманітностей менталітету, всі з яких сформувалися історично, першочергове значення має етнічний.

Список використаних джерел:

1. Азарова Л. Є, Білик Я. С, Голтвеницька М. В. Українська мова: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2010. С. 159.
2. Бацевич Ф. Словник термінів міжкультурної комунікації. Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Київ: Довіра, 2007. 205 с.
3. Манакін В.М. Мова і міжкультурна комунікація. Київ: «Академія» 2012. 283 с.
4. Ментальність українців та історичні травми 2022. <https://localhistory.org.ua/videos/bez-bromu/mentalnist-ukrayintsiv-ta-istorichni-travmi/>
5. Назаренко О. М. Національно-прецедентні феномени українського когнітивного простору в дискурсі мас-медіа. *Мовознавчий*

вісник : Збірник наукових праць. Черкаси : Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького, 2010. Вип. 10. С. 176-179.

6. Назаренко О. М., Лазаренко С. В. Фольклорне походження прецедентних газетних заголовкових комплексів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. Вип. 49. Одеса, 2021 С. 149-152.

7. Назаренко О. М. Міжтекстова взаємодія в газетному тексті. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: Збірник наукових праць*. Вип. 33. Київ: Університет «Україна», 2016. С. 120 – 130.

8. Особливості менталітету українців. <https://referatss.com.ua/work/osoblivosti-mentalitetu-ukrainciv/>

9. Потєбня О. Думка і мова (фрагменти). Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За редакцією Марії Зубрицької. Львів, 1996. С. 23–39.

10. Троцько М. Про менталітет українців на основі оповідання Леся Мартовича «Стрибожий дарунок» 2021. URL: <https://lysty.net.ua/mentality/>

11. Юрій М., Алексієвць Л. Етнічний менталітет та його особливості. Україна–Європа–Світ. Тернопіль : ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2018. Вип. 21. С. 281–287.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-279-4-7>

Кечеджі О. В.

*старший викладач кафедри перекладу,
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»*

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ: ВПЛИВ, РОЗВИТОК ТА ЗБАГАЧЕННЯ ВОКАБУЛЯРУ МОВ

Будь-яка сучасна мова світу, зі специфічними особливостями її словникового складу являє собою продукт тривалого історичного розвитку, у процесі якого мова зазнавала впливу інших мов шляхом надходження до її складу лексичних одиниць мов-донорів. Взаємодія різних культур відбивається на їх мовах, оскільки в процесі виробничої або іншої діяльності відбувається спілкування між представниками різних мовних соціумів, чому сприяє міжкультурна комунікація (МКК).

Під МКК мається на увазі, у першу чергу, мовні контакти етносів різних культур. Однак, явище МКК стало об'єктом дослідження